

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 1

БЕОГРАД, 1. ЈАНУАР 1938.

ГОДИНА X

ПРВА СРПСКА ПАРНА ПИВАРА ЂОРЂЕ ВАЈФЕРТ А. Д., БЕОГРАД

Kod gotovo svih ranijih analiza bilansa naših pivara za nekoliko poslednjih godina mi smo stalno ukazivali na neprekidno pogoršavanje prilika u ovoj industrijskoj grani. Opšta privredna kriza i smanjenje kupovne snage potrošača morali su imati i na potrošnju piva vrlo nepovoljne posledice. Ali privredna depresija nije bila ni jedini ni glavni uzrok opadanja potrošnje. Smanjivanje potrošnje piva je u daleko većoj meri izazvano stalnim povećavanjem trošarinskih stopa na pivo i favorizovanjem potrošnje vina i rakije. Naša fiskalna politika učinila je pivo i suviše skupim pićem. Posledice su bile katastrofalne. Prodaja piva kod nas iznosila je:

1927	740.000 hl	1932	338.095 hl
1928	728.687 hl	1933	214.647 hl
1929	674.673 hl	1934	210.132 hl
1930	653.763 hl	1935	219.176 hl
1931	540.254 hl	1936	211.921 hl

Ovi su podaci dovoljno rečiti. Opadanje prodaje piva zauzelo je naročito teške dimenzije u 1931, 1932 i 1933 godini. U 1933 je bilo prodato samo 214.647 hl, što ne predstavlja ni 30% od prodaje u 1928 godini. U 1934, 1935 i 1936 prodaja je ostala stacionarna, po prilici na nivou iz 1933 godine. Podaci za 1937 godinu nisu još sredeni. Prema primljenim izveštajima opadanje prodaje prošle godine je ne samo zaustavljeno, nego je zabeležen i izvesan porast potrošnje. Međutim, taj porast je tako malen (oko 10%), da se može reći da naša pivarska industrija još uvek preživljuje najtežu krizu.

Naša poljoprivreda imala je uzastopce dve vrlo dobre žetve sa rekordnim cenama. Osetno se je popravilo i stanje drugih privrednih grana. Kupovna snaga stanovništva je porasla. Uprkos tome, Uprava Prve srpske parne pivare Đorđe Vajfert a. d., Beograd, gleda sa mnogo opravdanog pesimizma na dalji razvitak prilika u pivarskoj industriji. U izveštaju koji je ona podnela zboru akcionara održanom 15 decembra 1937 veli se između ostaloga: »Mi ne samo da minulu godinu završavamo bez dobitka, no i otpise nismo mogli vršiti u onoj meri koju bi zahtevali principi jednog racionalnog gazdovanja. Javni tereti koji pritiskuju našu industriju ostali su isti, pa čak su u nekoliko i pogoršani i sve dok to stanje bude trajalo mi ne možemo očekivati nikakvu ozbiljnu popravku teškog položaja u kome se nalazimo od kad je kriza nastupila«.

Evo nekoliko interesantnih podataka o poslovanju Vajfertove pivare:

Godina	Čista dobit	Otpisi	Investicije	Zbir bilansa
		u hiljadama dinara		
1930/31	5.914	5.228	35.151	91.826
1931/32	40	1.567	36.806	86.265
1932/33	23	584	37.647	86.222

1933/34	151	2.419	37.939	80.347
1934/35	237	2.670	35.975	79.573
1935/36	78	2.567	34.639	81.811
1936/37	251	3.604	32.950	84.790

Čista dobit, koja je još 1930/31 godine iznosila 5,9 miliona prema 7,45 miliona dinara u 1929/30, kreće se poslednjih šest godina između 23 i 250 hiljada. Prosečna čista dobit od 1931/32 do 1936/37 iznosi po 130 hiljada dinara godišnje. Šta ova cifra znači moći će se oceniti samo onda, ako se uzme u obzir da je ovde u pitanju preduzeće koje radi sa kapitalom od preko 80 miliona, od čega otpada skoro 32 miliona dinara na sopstvena sredstva. Prosečna rendita angažovanog sopstvenog kapitala ne iznosi ni 4 pro mille. Ako se malo pažljivije razgleda račun gubitka i dobitka, videće se da ni ova zarada nije stvarna i da je ona jedino rezultat činjenice da je pivara svela amortizaciju na najmanji mogući obim. U 1930/31 otpisi su iznosili 5,2 miliona, a u toku poslednjih šest godina prosečno godišnje po 2,2 miliona. Međutim, u toj cifri nije sadržana samo amortizacija investicija, nego i otpis ne-naplativih potraživanja, koja su u godinama krize, prirodno, morala biti srazmerno veća nego što su bila ranije. Pivara je, dakle, u znatnom zaostatku s amortizacijom, što znači da o nekom rentabilitetu već odavno nema ni govora.

Fiskalno opterećenje piva je kod nas suviše visoko. Sama trošarina iznosi oko 250 dinara po hl, a skupni porez 18 dinara. Tome treba dodati tečevinu, samoupravne prireze, trošarinu na električnu struju itd. Potrošač plaća pivo u detaljnoj prodaji po 10 dinara-litar. Od toga dobijaju država i samouprave skoro 30%, gostioničari oko 37%, a pivare samo 30—35%. Od sume koju dobijaju pivare moraju se platiti sirovine, pogonski materijal, radničke nadnice i plate nameštenika, troškovi prevoza i dostave gostioničaru, doprinosi za socijalno osiguranje i svi ostali produktioni i režijski troškovi. Pivare su na taj način kod današnjih prilika u nemogućnosti da snize svoje učešće u ceni.

Treba priznati da ni položaj gostioničara nije lak. Naime, broj gostionica je suviše veliki, tako da se režijski troškovi gostioničara moraju podeliti na male količine prodanog pića. Usled toga je sniženje cena i s ove strane znatno otežano. S obzirom na to, poboljšanje u ovoj važnoj privrednoj grani može da dode jedino od smanjenja fiskalnih tereta. Trošarine bi trebalo sasvim ukinuti ili bar znatno sniziti. Povećanje potrošnje piva, koje bi se time izazvalo, moglo bi sigurno vrlo brzo da nadoknadi privremeni manjak u fiskalnim prihodima, koji bi usled sniženja trošarinskih stopa mogao da nastane. U kojoj je meri naša trošarinska politika bila štetna i po fiskalne interese države i samoupravnih tela, pokazuju i podaci Vajfertove pivare o plaćenju trošarini. Ova je iznosila (u hiljadama dinara):

1930/31	17.306	1934/35	7.465
1931/32	11.929	1935/36	7.408
1932/33	8.871	1936/37	8.103
1933/34	8.106		

Prodaja piva u 1936/37 bila je za oko 9,4% veća nego u prethodnoj godini, tako da je pivara na ime trošarine platila za 695 hiljada dinara više. U 1936/37 plaćeno je svega 8,1 miliona prema 17,3 miliona u 1930/31, dakle za 9,2 miliona manje, iako su trošarinske stope u međuvremenu nekoliko puta povećavane. U 1936/37 u odnosu na 1930/31 bili su znatno manji i rashodi pivare na ime tečevine i samoupravnih prireza. Da su trošarinske stope poslednjih godina smanjivane, umesto što su povećavane, manjak fiskalnih prihoda ne bi sigurno bio toliki.

U narednoj tablici donosimo kretanje glavnih bilansnih pozicija Prve srpske parne pivare Đorđe Vajfert a. d., za četiri poslednje godine.

Račun izravnanja

na dan 30 septembra

Aktiva	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37
	u hiljadama dinara			
Zemljište	3.734	3.734	3.734	3.734
Zgrade	11.345	11.345	11.345	11.345
Mašinerije	3.900	3.541	3.418	3.084
Rezervoar i filtri	507	450	427	405
Bunari	400	360	342	325
Pokretnost	18.053	16.545	15.373	14.057
Gotovina	1.138	2.377	2.341	3.261
Vredn. rezerv. fonda	34	34	34	34
Proizv., sirov. i mater.	7.126	7.637	7.832	8.040
Dužnici	6.121	5.893	5.640	4.417
Avansi	3.167	2.749	2.288	1.942
Vrednost u tečaju	636	694	882	771
Razna aktiva	1.082	932	1.064	1.097
Kaucije i garant.	23.102	23.282	27.090	32.278
Pasiva				
Glavnica	30.000	30.000	30.000	30.000
Rezervni fond	1.000	1.000	1.000	1.000
Dobr. fond Đ. Vajf.	—	—	—	125
Pasivne menice	20.370	21.500	20.236	18.490
Poverioci	4.856	2.603	2.389	1.479
Razna pasiva	621	556	385	456
Kaucije i garant.	23.102	23.282	27.090	32.278
Preneta dobit	245	396	633	711
Dobit tek. god.	151	237	78	251
Zbir bilansa	80.347	79.573	81.811	84.790

Račun gubitka i dobitka

Rashodi

Rashodi	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37
Adm. i opšti troškovi	6.572	5.680	5.844	6.531
Trošarina	8.106	7.465	7.408	8.103
Porez	997	344	376	378
Porez na posl. promet	—	587	671	1.189
Kamate i proviz.	2.871	2.278	1.976	1.798

Otpisi	2.419	2.670	2.567	3.604
Dobit s prenosom	396	633	711	962

Prihodi

Preneta dobit	245	396	633	711
Pivo	20.720	18.623	18.532	21.442
Razni prihodi	396	637	390	412
Zbir prihoda-rashoda	21.361	19.656	19.555	22.565

Zbir bilansa, koji je bio pač sa 91,83 miliona u 1930/31 na 79,57 miliona dinara u 1934/35, opet se postepeno povećava i krajem 1936/37 iznosi 84,79 miliona. Međutim, ovaj porast zbira bilansa ne znači da su povećana i sredstva s kojima preduzeće radi. Naprotiv, ona su i u toku poslednje dve godine nešto smanjena. Sopstvena sredstva su ostala nepromenjena, ali se poverioci i pasivne menice smanjuju. Porast zbira bilansa izazvan je povećavanjem kaucija i garantija, koje su krajem 1936/37 iznosile 32,3 miliona prema 23,3 miliona u 1934/35, što znači da je ova pozicija u toku poslednje dve godine povećana za ravno 9 miliona dinara. Zbog konkurencije, pivare su često primorane da finansiraju ceo kafanski posao, neposredno ili preuzimajući garanciju za obaveze gostioničara kod banaka. Prema tome porast pozicije »kaucije i garantije« svedoči o naporima pivare da poveća prodaju. Odnos između sopstvenih i tuđih sredstava je vrlo povoljan i stalno se popravlja. Sopstvena sredstva iznose 32 miliona, a tuđa, ne uzimajući u obzir garancije i kaucije, samo 20,4 miliona dinara. Ovde treba napomenuti da pivara nema naročiti amortizacioni fond. Amortizacija vrši se neposredno smanjivanjem bilansne vrednosti odnosnih investicija u aktivi.

Ukupne investicije bilansirane su sa 32,95 miliona prema 34,64 miliona u 1935/36. Otpisi za 1936/37 iznosili su 2,64 miliona. To znači da je i u toku prošle godine bilo novih investicija za oko milion dinara. Zemljišta i zgrade bilansirani su nepromenjeno sa 15 miliona; kod mašinerije, rezervoara, filtra i bunara imamo smanjenje od 373 hiljade, na okruglo 3,8 miliona, a pokretnosti su smanjene za 1,3 miliona, na 14 miliona dinara. Od ostalih pozicija u aktivi najznačajnije je kretanje dužnika, avansa i zaliha. Zalihe su nešto povećane, a dužnici i avansi su smanjeni. Prošlogodišnje smanjenje dužnika iznosi 1,22 miliona. Od toga otpada 961 hiljada na otpis nenaplativih potraživanja.

Bruto-prihodi od prodaje piva u 1936/37 iznose 21,44 miliona i u odnosu na prethodnu godinu pokazuju povećanje od 2,9 miliona. Razume se da su u vezi s tim morali nešto porasti i rashodi. Administrativni i opšti troškovi su povećani za 687 hiljada (oko 11%), na 6,53 miliona. Porez na poslovni promet iznosi 1,19 miliona prema 671 hilj. dinara u prethodnoj godini. To znači da je za čitavih 77,2% veći, što je u prvom redu posledica povećanja odnosne poreske stope. Zbog povećanja prodaje porasli su za 700 hiljada dinara (na 8,1 miliona) i izdaci na ime trošarine. Ukupni otpisi iznose 3,6 miliona (prema 2,56 miliona u prethodnoj godini). Od toga otpada 2,64 miliona na amortizaciju investicija i 961 hiljada na otpis nenaplativih potraživanja.

Čista dobit za 1936/37 u iznosu od 251 hiljade, zajedno sa prenosom od 711 hiljada iz ranijih godina, preneti je na novi račun, s tim da je Upravni odbor može u narednoj godini upotrebiti za vanredne otpise investicija i sumnjivih potraživanja.

U upravnom odboru su gospoda: D-r Ferdinand Gramberg (pretsednik), d-r Dragutin K. Protić, Jovan St. Veljković i Stojan J. Veljković. U nadzornom odboru se nalaze g.g.: Kosta J. Protić (pretsednik), Herman Gramberg i Oto Vajfert. Direktor pivare je g. Živojin Đ. Nešić.